

רשות ערעור אזרחי 00 / 1643ג

א פנינת טל השקעות ובנייה בע"מ
נגד
פקיד שומה – ירושלים

ב בבית-המשפט העליון
[22.5.2001]

לפני השופט א' פרוקצ'יה

ג המדינה איחרה בשלושה ימים בהגשת נימוקי השומה בהליך ערעור על שומה שהוציא המשיב עבור המבקשת. למרות זאת דחה בית-המשפט את בקשת המבקשת לקבל את הערעור על הסף. מכאן בקשת רשות הערעור.

בית-המשפט העליון פסק:

- ד (1) במישור הדיוני יש ליחן חשיבות רבה למועדים סטוטוריים שנקבעו בסדרי הדין לצורך עשיית פעולות במסגרת ההליך השיפוטי. וחריגה ממועדים טעונה הגשת בקשה להארכת מועד תוך הצגת הטעמים לכך וקיום טעמים מיוחדים למתן ארכה. הקפדה נאותה של לוחות זמנים בהליך השיפוטי הינה כורח המציאות, שאחרת לא ניתן לנהל מערכת שיפוט סדירה ותקינה, וסופן של חריגות כגון אלה שהן עלולות לפגוע בזכויות דיוניות ואף בזכויות מטריאליות של בעלי-דין, ולעתים אף להסב נזק לציבור הרחב (201 – ד – ה).
- ה (2) בלא דיון למהותם של דברים היה עשוי להתקבל במעמד צד אחד ערעורה של המבקשת, אשר על-פי טענת המשיב, ברקעו עומדות מחלוקת על הכנסה לצורך מס הנאמדת בסכום נכבד. קבלת ערעור מס ההכנסה בלא דיון בנושא זה הינה, על פניה, בעלת משמעות כלכלית מהותית, אם לא בעלת השלכות גם מבחינות אחרות. כנגד זאת ניצבת העובדה כי האיחור בהגשת נימוקי השומה מטעם המדינה הוא איחור קל יחסית ולא הוסבר על-ידי המבקשת במה גרם לה איחור זה לנזק או לעיוות דין (201 – א202).
- ו (3) המדינה מצדה גילתה רוחב לב בהסכמה קודמת מצדה למתן ארכה למבקשת לצורך הגשת ערעורה. היה מקום לצפות להרדיות כלשהי ביחסי בעלי-הדין כאשר מתבקשות על-ידיהם הארכות מועד סבירות זה מזה (202 א).
- ז (4) בשיקול כולל, כאשר נערך איזון בין החשיבות המהותית שבניהול ההליך המשפטי במעמד שני הצדדים מול הנזק הדיוני הקל, יחסית, שנגרם להליך השיפוטי עקב איחור של שלושה ימים בהגשת הנימוקים, אין מקום להתעורב בהחלטת בית-משפט קמא (202 ב, ד).

חקיקת משנה שאוזכרה:

- תקנות בית משפט (ערעורים בעניני מס הכנסה), תשל"ט-1978, תקנה 7.
- תקנות סדר הדין האזרחי, תשמ"ד-1984, תקנה 485.

ספרים ישראליים שאוזכרו:

- [1] ש' לוי'ן תורת הפרוצדורה האזרחית – מבוא ועקרונות יסוד (תשנ"ט).

בקשת רשות ערעור על החלטותיו של בית-המשפט המחוזי בירושלים (השופטת ד' וכסלר) מיום 31.1.2000 ו-2.2.2000 בבש"א 1406/00, עמ"ה 370/99. הבקשה נדחתה.

יעקב נחושתי – בשם המבקשת;
לאה מרגלית, מנהלת המחלקה הפיסקאלית בפרקליטות המדינה; לילך דיין, עוזרת לפרקליטת המדינה – בשם המשיב.

החלטה

1. לפנינו בקשת רשות ערעור על החלטותיו בית-המשפט המחוזי בירושלים (כבוד השופטת ד' וכסלר) מיום 31.1.2000 ו-2.2.2000 בעמ"ה 370/99, בבש"א 1406/00. באותן החלטות קבע בית-המשפט כי יש לדחות את בקשת המבקשת לקבל על הסף את ערעור מס הכנסה שהגישה, מן הטעם שהמשיב לא הגיש את נימוקי השומה מטעמו במועד. בקשת המבקשת לגופה היא לבטל את החלטות בית-משפט קמא ולהורות על קבלת ערעורה בלא להתייחס לנימוקי השומה שבינתיים הוגשו מטעם המשיב.

2. בין המבקשת לפקיד השומה קיימת מחלוקת על גובה ההכנסה החייבת לצורך מס לשנים 1993 עד 1997. ב-26.12.1999 הגישה המבקשת הודעת ערעור על שומות שהוצאו על-ידי פקיד השומה. הודעת הערעור הומצאה לפקיד השומה ב-28.12.1999 ולפרקליטות מחוז ירושלים ביום 30.12.1999. שלושים יום לאחר מכן פנתה המבקשת לבית-המשפט בבקשה לקבל את ערעורה על הסף בהתאם לתקנה 7 לתקנות בית משפט (ערעורים בעניני מס הכנסה), תשל"ט-1978 בנימוק כי המשיב לא הגיש מטעמו נימוקי שומה במועד הקצוב לכך, שהוא 30 יום ממועד המצאת הודעת הערעור לידיו.

ביום 31.1.2000 דחה בית-משפט קמא את הבקשה בזו הלשון:

א "הבקשה נדחת. המען של המשיב וזו פרקליטות מחוז ירושלים. הערעור נשלח רק ב-9.1.00 באמצעות בית המשפט".

ביום 2.2.2000 הגישה המבקשת בקשה נוספת שעניינה תיקון החלטת בית-המשפט מיום 31.1.2000, ולחלופין בקשה נוספת לקבלת הערעור על הסף, וצירפה מסמכים שונים לגבי מועד ההמצאה על-ידיה לפרקליטות המחוז. בקשה זו גם היא נדחתה על-ידי בית-משפט קמא ביום 2.2.2000, בזו הלשון:

ג "ההחלטה הקודמת ניתנה מעיון במשלוח ההזמנות בתיק העזר. בינתיים הגיעו היום נימוקי הערעור [הכוונה לנימוקי השומה – א' פ"ג] כך שאין מקום לקבל את הערעור על הסף".

הצדדים אינם חלוקים על העובדה כי והמצאת הודעת הערעור לפקיד השומה נעשתה ביום 28.12.1999 ולפרקליטות מחוז ירושלים ביום 30.12.1999.

ד 3. המבקשת פנתה בבקשת רשות ערעור לבית-משפט זה בהתבססה על טענות מספר: ראשית, לטענתה, שגה בית-משפט קמא בקובעו כי את הודעת הערעור יש להמציא לפרקליטות ולא לפקיד השומה, שאלמלא סבר כן בטעות היה מקום ליתן פסק-דין בערעור בלא הגנה. בכל מקרה, הודעת הערעור הומצאה גם לפרקליטות, והמועד גם מבחינה זו חלף בטרם הגישה המדינה את נימוקי השומה ואף לא טרחה לבקש ולקבל הארכת מועד לכך. ואחרון, יש להקפיד על הגנת זכויות הנישומים, ואי-כיבוד מועדים שבסדרי דין עלול להסב להם נזק בלתי הופיך.

ה המשיב עומד על כך כי המען להמצאת המסמכים במקרה זה הוא הפרקליטות, מכוח תקנה 485 לתקנות סדר הדין האזרחי, תשמ"ד-1984 ומכל מקום, מדובר בשיקול-דעתו של בית-משפט קמא בעניין דינו, שאין בית-משפט של ערעור נוטה להתערב בו, אלא אם כן החלטתו נוגדת את הדין או גורמת לעיוות דין. במקרה זה אין מקום, לדידו, להתערב בהחלטות שניתנו. במקביל, יש לציין כי המשיב מצדו הגיש בקשה לבית-משפט זה שנדונה בפני רשם בית-המשפט העליון (א' זולטי) ובה ביקש למחוק על הסף את בקשת רשות הערעור שהוגשה על-ידי המבקשת בטענה כי הסמכות העניינית לדון בה נתונה לשופט בית-המשפט המחוזי במסגרת ערעור על החלטת רשמת באותו בית-משפט. בקשה זו וערעור עליה נדחו, ונקבע כי קנויה לבית-משפט זה סמכות לדון בבקשת רשות הערעור שהגישה המבקשת, על כל המשתמע מכך.

4. עמדת המבקשת היא כי המועד הקובע שממנו יש לחשב את מירון התקופה להגשת נימוקי השומה על-ידי המשיב הוא מועד ההמצאה לפקיד השומה ב-28.12.1999, ולא מועד ההמצאה לפרקליטות המחוז, יומיים מאוחר יותר. השאלה איזו היא ההמצאה הקובעת הייתה עשויה להיות בעלת חשיבות אילו היינו במציאות שבה נימוקי השומה היו מוגשים בתוך המועד הקצוב, בהינתן מועד המצאת הערעור לידי הפרקליטות, והיו חורגים מכך ביחס למועד ההמצאה לפקיד השומה. אולם על-פי הנתונים הקיימים, גם אם נראה כמועד קובע לצורך העניין את המצאת הערעור לידי הפרקליטות, גם אז נימוקי השומה מטעם המשיב הוגשו באיחור של שלושה ימים. בדונו בבקשה השנייה מטעם המבקשת החליט בית-משפט קמא לקבל את נימוקי השומה חרף האיחור בהגשתם על-ידי המדינה. שאלה היא אם ראוי כי נתערב בהחלטתו.

א

ב

5. אף שבית-משפט קמא לא פירש בהחלטתו השנייה את הטעמים לדחיית הבקשה לקבלת ערעור המבקשת על הסף, הנחה מובנית הנובעת מהחלטה זו היא כי הוא ערך איוונים בין שיקולים רלוונטיים שונים הצריכים לעניין במקרה כגון זה. מחד, אין ספק כי במישור הרינוני יש ליתן חשיבות רבה למועדים סטטוטוריים שנקבעו בסדרי הדין לצורך עשיית פעולות במסגרת ההליך השיפוטי, וחריגה ממועדים טעונה הגשת בקשה להארכת מועד תוך הצגת הטעמים לכך וקיום טעמים מיוחדים למתן ארכה. הקפדה נאותה של לוחות זמנים בהליך השיפוטי הינה כורח המציאות, שאחרת לא ניתן לנהל מערכת שיפוט סדירה ותקינה, וסופן של חריגות כגון אלה שהן עלולות לפגוע בזכויות דינויות ואף בזכויות מטריאליות של בעל-דין, ולעתים אף להסב נזק לציבור הרחב. אכן, יש לתמוה על כך שהמדינה, שלא עמדה בלוח הזמנים להגשת נימוקי השומה, לא טרחה להגיש מטעמה בקשה להארכת מועד, אלא הגישה את נימוקי השומה לתיק בית-משפט בלא פנייה בהתאם חרף האיחור. בהיעדר בקשה להארכת מועד המלווה בתצהיר לאימות העובדות הנטענות בה אין אנו יודעים אל נכון מה הן הסיבות לאיחור, והדבר נותר בגדר נעלם.

ג

ד

ה

ו

מנגד, סביר להניח כי בית-משפט קמא שקל מה משמעות עשויה להיות לסירוב לקבל את נימוקי השומה מטעם המשיב, מחד, ולקבלת ערעור המבקשת על סף, מאידך. פירוש הרבר, בראש ובראשונה, כי בלא דיון למהותם של דברים היה עשוי להתקבל במעמד צד אחד ערעורה של המבקשת, אשר על-פי טענת המשיב, ברקעו עומדת מחלוקת על הכנסה לצורך מס הנאמדת ב-32 מיליון ש"ח לשנים מ-1993 ועד 1997. קבלת ערעור מס ההכנסה בלא דיון בנושא זה הינה, על פניה, בעלת משמעות כלכלית מהותית, אם לא בעלת השלכות גם מבחינות אחרות. כנגד זאת ניצבת העובדה כי האיחור בהגשת נימוקי השומה מטעם המדינה הוא איחור קל יחסית ולא הוסבר על-ידי

ז

א המבקשת במה גרם לה איחור זה לנוק או לעיוות דין. יתר-על-כן, אנו יודעים כיום כי המדינה מצדה גילתה רוחב לב בהסכמה קודמת מצדה למתן ארכה למבקשת לצורך הגשת ערעורה. נשאלת השאלה אם לא היה מקום לצפות להדדיות כלשהי ביחסי בעלי-הדין כאשר מתבקשות על-ידיהם הארכות מועד סבירות זה מזה?

ב בשיקול כולל, כאשר נערך איזון בין החשיבות המהותית שבניהול ההליך המשפטי במעמד שני הצדדים מול הנוק הדיוני הקל, יחסית, שנגרם להליך השיפוטי עקב איחור של שלושה ימים בהגשת הנימוקים, ניתן להניח מה היה קו מחשבתו של בית-משפט קמא בתתו את החלטתו.

ג מעבר לכל אלה, יש לזכור כי הזכות לביטול פסק-דין שניתן על-פי צד אחד – אילו ניתן לבקשת המבקשת – נחשבת כיום כזכות בעלת ממד חוקתי, הנגזרת מזכות הגישה לבית-המשפט. מכוח זכות זו עשוי בית-המשפט לבטל פסק שניתן במעמד צד אחד, בין מנימוקים אובייקטיביים ובין מנימוקים סובייקטיביים, העשויים, בראייה כוללת, להצדיק את ביטול הפסק (ש' לוינ' תורת הנדחצורה האזרחית – מבוא ועקרונות יסוד [1], בעמ' 204).

ד 6. בהינתן מכלול ההיבטים האמורים ונוכח האיזונים הנדרשים נראה לי כי אין מקום כי בית-משפט של ערעור יתערב בשיקול-דעתו של בית-משפט קמא. מדובר בעניין שבסדר דין אשר לגביו אין בית-משפט של ערעור נוהג להתערב משלא נגרם עיוות דין, וכך הוא המצב בענייננו.

ה הבקשה נדחית.

בנסיבות העניין אין צו להוצאות.

ניתנה היום, כ"ט באייר תשס"א (22.5.2001).

ו

ז